

Na Plavjakh pri Kopru bo dne 29. septembra dopolnil 80 let življenja prijazen in razgledan krojač Jože Jamšek. Njegova življenjska pot je bila — in je še vedno kljub osmim križem — pot preprostega in odločnega borca za pravice delovnega človeka in za njegovo večjo in boljšo notranjost. V njegovi delovni sobi so na mizi škarje, šivanke, likalnik in deli oblek, ki jih pripravlja za svoje znance, na oknu pa časopisi. Brez teh bi mu bilo življenje preveč odmaknjeno od vsakdanjih dogodkov doma in po svetu. Zelo je vesel obiskov nekdanjih znancev in znancev iz prvih povojnih let, ko so se v teh krajih borili za svobodo. Takrat se razžiiri in pripoveduje o svojih doživljajih.

Ze v začetku prve svetovne vojne so ga avstrijski žandarji aretirali in odpeljali v zapor

v našem kraju, dal nam je tudi šop letakov z gesli borbe proti fašizmu in procesu proti Pinku Tomažiču in tovarišem. Te letake smo potem še tisto noč raztrosili po glavni cesti Trst—Koper. Tisti večer smo tudi ustanovili na Plavjakh odbor OF. Tovariš Kovačič je prenočil potem kar v kuhinji in odšel zelo zgodaj zjutraj.

V organizacijo, ki jo je tovariš Kovačič razširil tudi v vasi v neposredni bližini Trsta, se je vrnil fašistični provokator, ki je tržaški kvesturi vse izdal. Aretirani so bili člani prvega odbora OF na Plavjakh, med temi tudi Jamšek sam. Oskar Kovačič je bil obsojen na 30 let zapore, Jože Miklavčič na 14 let zapore, Loredan Aničet in Jamšek pa sta bila obsojena vsak na 5 let konfinacije in odpeljana v Pisticci v Lu-

riši za stražo na komandi mesta. Kmalu pa so jih zopet vkrkali na ladjo in odpeljali nazaj v Gravino v Južni Italiji. Jamšek pravi:

»Takrat sem bil prvič v življenju tako žalosten, da sem se na skrivaj razjokal. Le zakaj sem že tako star, da me ne marajo za partizana, da bi tudi jaz kot borec dal svoj prispevek za osvoboditev?!«

V Gravini je Jamšek v skupini šestnajstih krojačev vse do osvoboditve izdeloval obleke, kape titovke in drugo perilo za partizane. Tam je videl tudi malo Vjazmo, katere življenjska zgodba je povezana z grozotnim zločinom ustaških klavcev. Dalmatinski partizani so v neki globoki jami odkrili večje število razmesarjenih žena — mater. Na truplu ene izmed mrtvih mater so našli živega otročička, ki je iskal življenja na mrtvi in razmesarjeni materi. Ta otročiček je bil potem poslan v Gravino. Iz lista »Domovina« so krojači zvedeli za njegovo zgodbo, zato so ga imeli kot za svojega. Otroka Vjazmo so kmalu po-

Jože Jamšek iz Plavij

na Ljubljanski grad. V njegovem kraju je bila navada, da so tisti, ki so bili poklicani k vojakom, šli od hiše do hiše, da so dobili kakšno krono »za pot«. Tako sta se dva domačina oglasila tudi pri krojaču Jamšku. Dal jima je eno krono s priporočilom:

»Nata, da ne bosta streljala na Srbe, kadar se boste srečali na fronti.« To je zvedel nezaveden človek in nesel na uho žandarjem. Jamšek se je tako znašel za debelimi zidovi Ljubljanskega gradu. Takrat je bil v istem zaporu tudi pisatelj Ivan Cankar. Jamšek ga je videl skoro vsak dan, kako se je zamišljen in vedno molčeč sprehajal na dvorišču.

V začetku narodnoosvobodilne borbe je bila Jamškova hiša na Plavjakh prva, ki je sprejela organizatorja Oskarja Kovačiča. Naj o tem važnem dogodku pripoveduje sam:

»Dne 7. decembra 1941 je iz notranjosti Istre prišel v mojo hišo Oskar Kovačič. Naročil mi je, naj nekaj zaupnih vaščanov povabim, da pridejo zvečer na važen sestanek. Okrog osme ure zvečer so na moje povabilo prišli: Vatovec Jožef, krojač, Miklavčič Jože in njegov sin Josip, delavca, Brajnik Avgust, pevovodja, Loredan Aničet, šofer, Jamšek Jože, vsi iz Plavij, Pregarc Milan iz Ricmanj pri Trstu in neki Petaros iz Boršta pri Trstu. Tovariš Kovačič nam je govoril o organiziranju oboroženega upora proti okupatorju

kaniji. Jamšek je bil v Trstu zaprt skupaj z Oskarjem Kovačičem. Ker mu je bilo v zaporu mraz, mu je Kovačič odstopil svoj plašč. Se danes se tega spominja in pravi, kako je bil tovariš Kovačič »dobra duša«.

Po zlomu fašistične Italije so tudi interniranci v Pisticci kmalu dobili zvezo z zavezniško vojsko v Tarantu, ki jim je preskrbela prevoz iz Pisticcija v Taranto, kjer so se že zbirali Slovenci, ki so služili in italijanski vojski, zaporniki in interniranci. Tudi Jamšek se je prijavil kot prostovoljec v Titovo vojsko. Iz Taranta so prostovoljce kmalu premestili v Carbonaro in od tam v Gravino, kjer je bila ustanovljena I. prekmorska brigada. Dne 7. decembra 1943 — natančno dve leti po prvem sestanku in ustanovitvi odbora OF na Plavjakh — je tudi tovariš Jamšek kot najstarejši borec te brigade, takrat je bil že v 55. letu, odpotoval z angleško ladjo na Vis. Z Visa so se odpeljali na otok Hvar in od tam v Stari grad. Tu je bil zdravniški pregled, kjer so zdravniki sporočili Jamšku, da je prestar, in da ne bi mogel prenašati naporov kot partizan. Določili so ga skupno z nekaterimi tova-

znali po vsej bazi. Partizanka Anka pa ga je sprejela v oskrbo in mu je nadomeščala mater. Jamšek je temu otroku napisal priložnostno pesem, v kateri pravi med drugim:

Hvaležna bodi dobri Anki,
ki neguje te, za te skrbi,
namestnica je tvoji mamki,
ljubezen zlata iz nje žari.

Jamšek se je vrnil v svoj rojstni kraj v juniju 1945. Bil je potem nekaj mesecev referent za ugotavljanje okupatorjevih zločinov v okraju Milje-Dolina. Zaradi starosti in izčrpanosti pa je kmalu odložil breme zaposlitve in se znova oprijel krojaštva, ki ga nadaljuje še danes.

Za njegovo 80-letnico mu želimo zdravja in dobre volje in še vrsto let bivanja med nami!
ANDREJ PAGON-OGAREV

POJEM ELEGANCE SO K
TOVARNE Svi